

Handläggare
Maria Pettersson
Telefon: 08-50828834**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2024-03-19, p. 11

Nya regler avseende PFAS

Svar på skrivelse från Sverigedemokraterna

Förvaltningens förslag till beslut

Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bakgrund

Sverigedemokraterna (SD) har i en skrivelse den 23 januari 2023 ställt en fråga om huruvida staden måste vidta åtgärder för att klara av de kommande nya gränsvärdena avseende PFAS i dricksvatten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Riktvärden och gränsvärden

För att säkerställa god dricksvattenkvalitet finns Livsmedelsverkets föreskrifter som alla dricksvattenproducenter måste följa.

Livsmedelsverket har antagit nya dricksvattenföreskrifter (LIVSFS 2022:12) med anledning av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten. Föreskrifterna trädde i kraft den 1 januari 2023.

Den europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten, EFSA, fastställde i september 2020 en skärpt bedömning av hur mycket PFAS-ämnen människor kan få i sig utan risk för hälsan.¹ Livsmedelsverket har därför infört ett nytt gränsvärde för summan av PFAS4 (summan av fyra olika PFAS-ämnen)² på 4 nanogram/liter i dricksvattenföreskrifterna. Även ett gränsvärde för summan av

¹ Nytt fastslaget hälsobaserat riktvärde är 4,4 ng/kg kroppsvikt och vecka (TVI) och gäller för fyra olika PFAS tillsammans (PFOS, PFOA, PFNA och PFHxS).

² PFAS4 = summan av Perfluoroktansulfonsyra (PFOS), Perfluoroktansyra (PFOA), Perfluoronansyra (PFNA) och Perfluorhexansulfonsyra (PFHxS)

PFAS21 (summan av 21 olika PFAS-ämnen)³ på 100 nanogram/liter har införts. De nya gränsvärdena kommer att börja tillämpas 2026 och är riktvärden redan idag.

Stadens dricksvattenproduktion

Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) är dricksvattenproducent och levererar dricksvatten i Stockholms stad. Råvattnet hämtas från Mälaren och renas i Botkyrka kommun (Norsborgs vattenverk) respektive Ekerö kommun (Lovöns vattenverk). SVOA tar prover och analyserar kontinuerligt förekomst av eventuella föroreningar i vatten från Mälaren och dricksvattnet ute i tappkranen hos konsumenterna, däribland PFAS-ämnen. SVOAs resultat för PFAS-ämnen visar att halterna i Mälaren för PFAS21 ligger långt under de nya gränsvärdena, mindre än 10 nanogram/liter i jämförelse med gränsvärdet på 100 nanogram/liter.⁴ Resultaten för PFAS4 visar att halterna i Mälaren ligger kring det nya gränsvärdet på 4 nanogram/liter.⁴ Halterna i dricksvattnet understiger gränsvärdena för både PFAS4 och PFAS21.⁵

SVOA har sedan flera år tillbaka testat nya reningsmetoder för att ge underlag till beslut för den framtida dricksvattenförsörjningen. SVOA kontrollerar förekomsten av PFAS i råvattnet och dricksvattnet och följer utvecklingen av kommande nya lagar, regler och förordningar och kommer att vidta åtgärder om så behövs.

Uppströmsarbete

För att säkerställa att Mälaren kan användas som råvattentäkt även i framtiden behöver staden och andra aktörer inom avrinningsområdet fortsätta bedriva ett aktivt uppströmsarbete för att spåra källor till spridning av PFAS så att belastningen på Mälaren långsiktigt minskar. Källspårning i kombination med övervakning av hur halterna i miljön utvecklas är viktigt för att få ett underlag till prioritering av åtgärdsarbetet i staden så att framtidens dricksvatten fortsatt ska hålla en hög kvalitet.

Vidare kan utvecklad kravställning inom miljötillsynen på kontroll av PFAS bidra till minskad spridning från pågående verksamheter.

SVOA och Norrvatten arbetar aktivt med uppströmsarbete för att få en bättre bild av utsläppskällorna av PFAS som påverkar Mälaren

³ PFAS21 = Summan av PFBA, PFPA, PFHxA, PFHpA, PFOA, PFNA, PFDA, PFUnDA, PFDoDA, PFTTrDA, PFBS, PFPS, PFHxS, PFHpS, PFOS, PFNS, PFDS, PFUnDS, PFDoDS, PFTTrDS och 6:2 FTS

⁴ www.stockholmvattenochavfall.se/artiklar-listsida/miljotips/pfas/

⁵ Enligt SVOAs rapportering till miljöförvaltningens livsmedelskontroll under 2023.

och har bland annat tillsammans undersökt källor till PFAS-föreningar inom Östra Mälarens vattenskyddsområde⁶. I kartläggningen undersöktes bland annat vilka områden och delar av Mälaren som har särskild betydelse för tillförsel av PFAS till Östra Mälaren. Resultaten visar på vikten av att kända PFAS-källor saneras för att minska spridningen av PFAS till Mälaren.

Miljöförvaltningen bedriver sedan 2009 regelbunden miljögiftsövervakning i vattenmiljön. Övervakningen bedrivs för att få underlag för statusbedömning av stadens ytvatten och med syftet att följa upp hur halterna i miljön utvecklas samt att få underlag till prioritering av åtgärdsarbetet i staden. Övervakningen i Mälaren bidrar även till information om föroreningssituationen i stadens dricksvattentäkt. Resultaten från stadens miljögiftsövervakning visar att det finns problem med förhöjda halter PFAS generellt i Stockholms vattenförekomster.

Miljöförvaltningen har under 2022-2023 i samarbete med SVOA, Norrvatten, Järfälla och Ekerö kommun genomfört källspårning av PFAS vid misstänkt PFAS-förorenade platser inom Östra Mälarens avrinningsområde. I Stockholm fokuserades arbetet på avrinningsområdet för Räcksta träsk och särskilt Vinsta industriområde.⁷ Resultaten visar på förekomst av PFAS i området och att kompletterande undersökningar behövs för att bedöma om belastningen av PFAS från Johannelundstoppen utgör en risk för Östra Mälaren och för att identifiera eventuella andra källor till PFAS inom den nordvästra delen av Vinsta industriområde.

Miljöförvaltningen har även låtit göra massbalansstudier för PFAS för att öka förståelsen för vilken typ av källor som har störst betydelse för spridningen av PFAS till stadens ytvatten.^{8,9} Resultaten visar att ytavrinning från land är en viktig transportväg medan atmosfärisk deposition direkt på recipient tillför en mindre andel PFAS till recipienterna. Spridning av PFAS via grundvatten kan i vissa områden också bidra till förorening. Massbalansstudierna är ett bra verktyg som ger underlag för att

⁶ Ekman och Ejhed (2023) Källor till PFAS, massbalans för Östra Mälarens Vattenskyddsområde, Delstudie inom projektet Fokus på PFAS i Östra Mälarens Vattenskyddsområde

⁷ PFAS i Östra Mälarens Vattenskyddsområde - Identifiering av potentiellt PFAS-förorenade platser i Ekerö, Järfälla och Stockholms stad, Norrvatten 2023

⁸ Massbalans av PFOS i Brunnsviken, Lilla Värtan och Strömmen, Sellén & Filipovic 2023

⁹ Massbalans av PFAS i Flaten, Drevviken och Magelungen, Sellén & Filipovic 2023

kunna gå vidare med undersökningar i syfte att identifiera källområden för PFAS-spridning.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Maria Svanholm
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilagor

1. Skrivelse (SD) – Nya regler avseende PFAS